

**KİTÂBU KISSA-I KAHRAMÂN-I KÂTİL'İN PARİS
BİBLİOTHEQUE NATIONALE (Supp. 344) NÜSHASI ÜZERİNE
BİR DEĞERLENDİRME**

**AN ASSESSMENT OF PARIS BIBLIOTHEQUE NATIONALE (Supp.
344) COPY OF THE KITABU KISSA-I KAHRAMAN-I KATIL**

Bekir DİREKÇİ*

Öz

Bu çalışmanın amacı Kitâbu Kissa-ı Kahramân-ı Kâtil 'in Paris Bibliotheque Nationale (Supp. 344) Nüshası üzerine bir değerlendirme yapmaktır. Türk edebiyatına, Fars edebiyatından tercüme yoluyla kazandırılan Kahramân-nâme'nin ilk çevirisi 16. yüzyılda yapılmıştır. Mensur olarak yazılmış eser, manzum bir girişle başlamaktadır. Kahraman-name'deki olay örgüsünde; mitoloji, din, aşk, kahramanlık konuları iç içedir. Eser, Kahraman'ın merkezde olduğu ve birbirine bağlı olan birkaç olay örgüsünü içermektedir.

Eserin Paris Bibliotheque Nationale (Supp. 344) nüshasının müellifi Ebû Tâhir Mûsâ et-Tarsusî, mütercimi Firdevsî-i Rûmî Balıkesirli Orhan, müstensihisi ise 'Ali bin 'Abdullah'tır. İstinsah tarihi 955/1548 Muharrem/Şubat-Mart olan eserin, satır sayısı 11 iken varak sayısı 261'dir. Yapılan ayrıntılı nüsha taramasında eserin; Türkiye, Fransa, Avusturya, Kazan-Tataristan, Bosna-Hersek ve Mısır'da olmak üzere toplam 23 nüshası tespit edilmiştir. Elde edilen bilgiler çerçevesinde müellif nüshasına en yakın ve en eski nüshanın Paris Bibliotheque Nationale (Supp. 344) nüshası olduğu değerlendirilmiştir. Eserin müellifi ile ilgili daha önce yapılan değerlendirmeler göz önünde bulundurulup, önceki değerlendirmeler ve elde edilen veriler ışığında eserin müellifinin Ebu Tâhir Mûsâ et-Tarsusî olduğu düşünülmektedir. Ayrıca üzerinde çalıştığımız nüshanın müellif nüshası değil mütercim nüshası olduğu yargısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Kitâbu Kissa-ı Kahramân-ı Kâtil, Kahraman-name, Ebû Tâhir Mûsâ et-Tarsusî, Firdevsî-i Rûmî, Balıkesirli Orhan

Abstract

The present study aims to assess the Paris Bibliotheque Nationale (Supp. 344) copy of Kitâbu Kissa-ı Kahramân-ı Kâtil. The first translation of Kahraman-name, which was brought to Turkish literature through translation from Persian literature, was made in the 16th century. The work written as the prose starts with a poetic introduction. In the plot of Kahraman-name, topics like mythology, religion, love, heroism are intertwined. The work covers several plots having a connection to each other and where Kahraman is in the centre.

The author of the Paris Bibliotheque Nationale (Supp. 344) copy of the work is Abu Tâhir Mûsâ et-Tarsusî, the translator is Firdevsî-i Rûmî Balıkesirli Orhan, and the copiest is 'Ali bin'Abdullah.

* Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi. E-posta: bdirekci@gmail.com, ORCID.ORG/0000-0002-6951-8567

The copy date is 955/1548 Muharram / February-March, while the number of lines is 11, the number of foils is 261. As a result of the detailed copy scan, it was found that the work had a total of 23 copies in the countries including Turkey, France, Austria, Kazan-Tatarstan, Bosnia and Herzegovina and Egypt. Within the framework of the information obtained, it was evaluated that the closest and oldest copy to the author copy is the Paris Bibliothque Nationale (Supp. 344) copy. Considering the previous evaluations about the author of the work, it is thought that the author of the work is Abu Tâhir Mûsâ et-Tarsusî based on the data obtained. Besides, it is concluded that the present copy is not a copy of the author but the translator.

•

Keywords

Kitâbu Kissa-ı Kahramân-ı Kâtil, Kahraman-name, Ebû Tâhir Mûsâ et-Tarsusî, Firdevsî-i Rûmî, Balıkesirli Orhan

GİRİŞ

Klasik edebiyatın her döneminde şiirin ağırlığı kendisini hissettirmiş, şairlerin sayısına oranla nasirlerin sayısı oldukça sınırlı kalmıştır. Ancak bu, nesrin dikkate alınmadığı anlamına gelmez. Klasik edebiyatımızda bu türde pek çok eser telif ve tercüme yoluyla kaleme alınmıştır.

Türkler, İslamiyet'i kabulle birlikte yeni bir kültür dairesine dâhil olmuş, Fars ve Arap edebiyatından gerek dinî gerekse din dışı konuları ihtiva eden eserleri Türkçeye çevirmeye başlamışlardır. Bu çeviri çalışmaları özellikle XV. yüzyıldan sonra daha da artarak Fars ve Arap edebiyatından birçok hikâye dilimize çevrilmiştir.

Türklerin İslami kültür ürünleri ile teması ilk zamanlarda daha çok İran edebiyatı yoluyla olmuştur. İran kaynaklı eserlerin yanı sıra diğer milletlerin kültür ürünlerinden pek çoğu da İran kanalıyla Türkçeye aktarılmıştır (Kavruk, 1998).

Klasik Türk Edebiyatında ilk mensur hikâyeler Farsçadan çeviri yoluyla kaleme alınmıştır. Kelile ve Dimne, Marzubân-nâme, Bahtiyar-nâme, Hikâye-i Ucube ve Mahcûbe, Tütî-nâme, Şirvân Şah ve Şemâil Bânû, Ferruh ve Humâ, Sindbad-nâme, Hüsn ü Dil, Kıs̄sa-i Kırân-ı Habeşî, Cevâmiül-Hikâyât, Bülbüliyye vb. gibi. Hint kaynaklı olan Kelile ve Dimne, Marzuban-nâme, Bahtiyar-nâme, Tütî-nâme gibi eserler de Farsça yoluyla edebiyatımıza geçmiştir (Kavruk, 1998).

Hint menşeli bir hikâye olan (Blochet, 1932, s. 137) Kahraman-name, İran edebiyatında *Kıs̄sa-i Kahramān-ı Kātil*, *Kıs̄sa-i Kahramān*, *Kıs̄sa-i Kahramān-ı Kātil ve Pehlevān-ı Ādil* adlarıyla da bilinir. Hikâye önce Pehlevî diline tercüme edilmiş, daha sonra da V./XI.? yüzyılın ikinci yarısında yaşadığı tahmin edilen mensur *İskender-nâme* yazarı Ebû Tahir Mūsâ et-Tarsūsî tarafından yeniden kaleme alınmıştır. (Kavruk, 1998). Bu eser, Farsçadan Türkçeye tercüme edilmiş ve konusunu Firdevsî'nin meşhur eseri *Şehnâme'den* alan tarihî-mitolojik klasik halk hikâyelerindendir.

Kahramān-nâme'nin Mehmet Emin Yümni el Salmaniyevî tarafından 1285 yılında Türkçeye tercüme edildiği kayıtlıdır. Mehmet Emin Yümni el Salmaniyevî, Arapça aslı sekiz kitaptan oluşan eserin tercümesini konuyu kısaltarak tek cilde indirmiştir. Bu nüsha bizim üzerinde çalıştığımız nüshadan farklılıklar içermektedir.

1. Üzerinde Çalıştığımız Nüshanın Künyesi

Bulunduğu yer: E. Blochet, Supp. 344; Bibliothēque Nationale/ Paris/Fransa

Müellifi: Ebu Tâhir Mūsâ et-Tarsusî

Mütercimi: Firdevsî-i Rûmî *Balkesirli Orhan*

Müstensihi: 'Ali bin 'Abdullâh

Kopya tarihi: 955/1548 Muharrem/Şubat-Mart

Ölçü: 190x120 mm.

Varak sayısı: 261

Satır sayısı: 11

Yazı çeşidi: Harekeli nesih

Eserin yazılış tarihi metnin içinde açıkça belirtilmemektedir; 'Alî bin 'Abdullâh vaqtî'd-đuhâ yevm 19 fi- muharremi'l-ħarām 955 (261b/4). *Nūshada vaqtî'd-đuhâ yevm 19 fi- muharremi'l-ħarām 955/1548-1549* yazmasına rağmen eserle ilgili bu makalede incelenen çalışmalarda tarihin 905/1499-1500 şeklinde tekrar edilmesi düşündürücüdür.

Harekeli nesih hat ile kaleme alınmış olan eserde, başlıklar kırmızı ve siyah mürekkep ile gösterilmiştir. Yazmanın bazı satırlarında der-kenarlar ile ilaveler ve düzeltmeler yapılmıştır.

Manzum kısımları hariç mensur kısımları on bir satırdan oluşan eserin bazı sayfalarında satır sayısı on ikidir.

Manzum bir dua ile başlayan eser yine manzum bir dua ile biter. Nüshanın her yaprağının *b* bölümünde, sol alt köşede bir sonraki sayfanın başladığı ilk kelime reddade (çoban, takip) ile gösterilmiştir.¹

Geleneksel olarak manzum ve mensur eserlerin özellikle giriş kısımlarında görülen, tasvir ve manzum bölümlerinde Arapça, Farsça sözcük ve terkip yoğunluğu metnimizde de mevcuttur. Ancak bir bütün olarak eser, Eski Anadolu Türkçesi dil özelliklerini barındıran, halk diline yakın, arkaik sözcükleri de görebildiğimiz sade ve anlaşılabilir bir dille kaleme alınmıştır. Eserde deyimlere, halk tabirlerine ve atasözlerine çokça başvurulmuştur. Eserde diyaloglu bir anlatım tercih edilmiştir.

2. Eserin Müellifi, Mütercimi ve Müstensihî

Eserin müellifi olan Ebû Tâhir Mûsâ et-Tarsusî'nin yaşadığı yer ve zaman hakkında kaynaklarda çelişkili bilgiler yer almaktadır.

Müellifin adı kaynaklarda tam olarak Ebû Tâhir Muhammed bin Hasan bin Ali bin Mûsâ et-Tarsusî şeklinde geçmektedir. Kendi eserlerinde ve bazı kaynaklarda ise Tarsusî şeklinde de yer almaktadır (Hanaway, 1998, aktaran Bulut, 2009, s. 13).

Said Nefisî onu önce Tarsuslu biri olarak kabul etmiş ama daha sonra onun Tüslü olduğu, yanlışlıkla Tarsusî yazıldığı ve V./XI. yüzyılın ikinci yarısında yaşadığı sonucuna varmıştır (Bulut, 2009, s. 13).

Muhammed Emin Riyahi, Tarsusî'nin en meşhur eseri olan ve İran'da yayımlanan *Dârâb-nâme'nin* diline bakarak onun VI./XII. yüzyıl sonlarında yaşadığını kabul eder. Müellifin memleketi hususunda ise *Dârâb-nâme'nin* bütünündeki İran düşünce muhitinin varlığı ve Yunan kültürü ile karışmış oluşu, müellifin Selçuklu sultanlarının kudretli döneminde ve onların hâkimiyeti altındaki bölgelerde yaşamış olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir, der. Ayrıca Tarsus'un asırlar boyunca bölgenin önemli kültür merkezlerinden biri oluşu ve İran kültürünün orada geçişinin olması da bu görüşü kuvvetlendirmektedir. Tarsus, İskender'in aldığı, M. Ö. 333 yılına kadar Hahamenişîler döneminde İran'ın bir parçasıdır. Tarsus sakinlerini Ermeniler, Rumlar ve Müslüman kavimler oluşturuyordu. Bazı İranlılar ticaret yapmak için ya da İran'daki istenmeyen olaylar yüzünden kaçarak oraya yerleşmişlerdi. Tarsusî'nin ailesinin de bu İranlılardan olması mümkündür (Riyahî, 1995, aktaran Bulut, 2009, s. 13).

Zebihullah Safa *Dârâb-nâme* nin önsözünde, yazarın adındaki *Tarsusî* veya *Tartusî* ifadelerinin iki yere işaret ettiğini, bunlardan *Tartus'un* bugün Suriye'de bulunan Tartus şehri olduğunu belirtir. Ancak burada bu şehir üzerinde fazla durulmamaktadır. *Tarsus'un* (bugünkü Mersin'e bağlı ilçe) ise bazı kaynaklarda Harun Reşid hilafeti döneminde, Reşid'in oğlu Memûn'un öldüğü ve defnedildiği yer olarak belirtildiğini söyler ve şöyle devam eder: "Tarsus, salih ve zahidlerin vatanıydı, buraya gaza ve cihad için giderlerdi ve burada kalırlardı. Hilafetin zayıfladığı zamanlarda İslam orduları ve Bizans orduları arasındaki mücadeleler sonucu şehir birkaç defa el değiştirdi ve Müslümanlar bu memleketten başka yerlere göç ettiler. Tarsusî'nin de bunların seleflerinden biri olması muhtemeldir." (Safa, 1371, aktaran Bulut, 2009, s. 13).

Albayrak (1994, s. 196) ise *Ebu Müslim Destanı* maddesinde; Türkçe'ye ne zaman çevrildiği belli olmayan Ebü Müslim hikâyelerinin en eski tercümesinin Ebu Tahir-i Tusî'ye (Tarsusî) ait olduğunu bildiren kaynaklar yanında (İA, IV. 41; TDEA, II, 412; Elr., 1, 344) Fuad Köprülü, *Ebü Müslim destanının* en eski nüshasının 1150'de Merv'de, Sultan Sencer'in maiyetinde bulunan

¹ <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b10318633d.r=kahraman?rk=21459;2> (27.03.2020)

Karahan ailesine mensup Melikzad b. Mahmud b. Hüseyin b. Kızırlarlan Hakan adına yazılan nüsha olduğunu belirtmektedir (Türk Edebiyatı Tarihi, s. 345). Destanın pek çok nüshasında adı geçen Ebû Tahir-i Tûsî'nin kimliği hakkında yeterli bilgi yoktur. Onun Gazneli Mahmud'un sarayında bulunan bir hikâyeci olduğu eldeki Ebu Müslim destanı nüshalarından anlaşılmakta ve bu nüshalarda Gazneli Mahmud adına da rastlanmaktadır. Bibliotheque Nationale'de bulunan bir Kissa-i Ebu Müslim nüshasındaki (Supplement Persan, nr. 843, vr. 73) bilgilere göre Ebû Tahir-i Tusî âmâdır. Zaman zaman kendisinden Ebu Tahir-i Karagözî olarak da söz edilir. Bunun dışında, Ebu Tahir-i Tusî adı bilhassa Anadolu'da Ebu Tahir-i Tarsusî veya Ebu Tahir-i Tartusî şeklinde de geçmekte ve Türk edebiyatındaki kahramannâmeler, darabnâmeler ve Veysel Karanî ile ilgili hikâyelerin pek çoğu Ebu Tahir-i Tusî'ye mal edilmektedir.²

Ebu Tâhir Mûsâ et-Tarsusî'nin bilinen dört eseri vardır: *Dārâb-nâme*, *İskender-nâme*, *Kahraman-nâme* ve *Dâstân-ı Kırân-ı Habeşî* (Nefisi 1984, aktaran Bulut, 2009, s. 13).

Bizim çalıştığımız nüshada geçen şu ifadelerden hareketle; ...*Huşeng nâm dört mu'teber mücellid kitâbdur.* ^[9] *Ammâ az bulunur, ekâbirde ola. Ancağ velî Kışşa'-ı Kahramân* ^[10] *dağı dört mu'teber mücellid kitâbdur. Evveli budur kim* ^[11] *bu kadar beyân oldı. Velî bâkisi ele girmek muhâldur. 260a* ^[1] *'Akla fehm olan oldur kim bunuñ tamâm kışşaları* ^[2] *hazâyin şâhlardan gayrı yirde ele girmez. Ol sebebden kim* ^[3] *nüşhası bu kadar ve hem taşşile bahâsı çokdur. 'Avâmuñ* ^[4] *bu nesneye kudreti yokdur, Pâdişâhlaruñ ne ihtiyâcları* ^[5] *var ammâ Allâh Feyyâzdur. Buğl olmaz bu bî-çârede hîc yoğ-iken* ^[6] *altmış iki cildi Süleymân-nâme viren Allâh eger şıdğ-ile* ^[7] *istersen saña dağı murâduñ virür... Huşeng isimli dört ciltten oluşan bir eserin var olduğu ancak esere ulaşmanın zorluğu dile getirilmektedir. Kahraman-nâme'nin de dört ciltten mürekkep olduğu bilgisi verilmiştir. Üzerinde çalıştığımız nüshanın Kahraman-nâme'nin birinci cildi olduğu ve bunun dışındaki ciltlere ulaşabilmenin zorluğu zikredilmektedir.*

Ayrıca altmış iki cilt Süleymân-nâme'nin kendisine nasip olduğunu zikretmesi de eserin müterciminin, Hz. Süleymân'ın kıssalarının anlatıldığı *Süleymân-nâme-i Kebîr* eseriyle bilinen ve 15. yüzyıl müelliflerinden olduğu düşünülen, Firdevsî-i Rûmî olduğudur.

Firdevsî-i Tâvil, Uzun Firdevsî ya da Türk Firdevsî gibi isimlerle bilinen mütercimnin adı Şerefeddin Mûsâ'dır, Bursalı Mehmet Tâhir, İstanbul Arkeoloji Kütüphânesi'nde bulunan bir Gülistan nüshasının istinsah kaydına dayanarak adının İlyâs b. Hızır olduğunu ileri sürmektedir. Doğum tarihî kaynaklarda 1453 olarak geçmektedir. Ölüm tarihi hakkında kesin bir bilgi yoktur (Babür, 2013).

Her ne kadar Babür ve diğer birçok kaynak Firdevsi-i Rumi'nin adını Şerefeddin Mûsâ, İlyâs b. Hızır olarak ansalar da ismi ve memleketi hakkında birçok çelişki yeni çalışmalarla ortadan kalkmış ve netlik kazanmıştır. Süleymân-nâme nüshası üzerinde çalışmalar yapan Hocalarım, Prof. Dr. Kemal Yavuz ve Prof. Dr. Orhan Yavuz'un Süleymân-nâme'nin bilinmeyen bir nüshası üzerinde yaptıkları fakat henüz yayımlanmayan çalışmada geçen:

...İsmüm ORHAN cismüm etdür üstühân
Beyti âbâdân olup bâğ üsti han

Şehrümüz BÂLİKESİR sultân bilür
Bağr-î tab'um pür güher tâlîp bulur...

Dizelerinden de anlaşılacağı üzere Firdevsi-i Rumi'nin kendi kaleminden ismini Orhan, memleketini de Balıkesir olarak zikrettiği görülmektedir.

² Nurettin Albayrak, Türk Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi, *Ebû Müslim Destanı*, C.10, s. 195.

Çalıştığımız nüshada eserin müellifi ile ilgili bir kayıt yoktur. Eser'in müstensihisi hakkında, temmet bölümünde Ali bin 'Abdullah tarafından istinsah edildiği yazılıdır, ancak müstensih hakkında şimdilik herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

3. Eserin İçeriği

Türk edebiyatına, İran edebiyatından tercüme yoluyla kazandırılan Kahraman-name'nin ilk çevirisi 16. yüzyılda yapılmıştır. Mensur olarak yazılmış eser, manzum bir girişle başlamaktadır. Kahraman-name'deki olay örgüsünde; mitoloji, din, aşk, kahramanlık konuları iç içedir. Birbirine bağlı birkaç olay örgüsünü içeren eserin konusu kısaca şu şekildedir:

Devler insanoğlundan öç almak için Şeytan'dan fikir alır ve İran şahı Tahmurad'ın oğlu olan Kahraman'ı üç yaşında iken kaçırıp Kaf Dağı'nın eteğinde bulunan Heyhat Sahrası'na götürür. Tahmurad, tüm çabalarına rağmen oğluna kavuşamaz ve bunun üzüntüsüne dayanamayarak ölür. Onun yerine kardeşi Gürşasb hükümdarlık koltuğuna oturur. Gürşasb'ın ölümüyle İran hükümdarlığına Kahraman'ın amcasının oğlu olan Kahtaran getirilmek istenir. Ancak Kahtaran, hükümdarlığı değil pehlivanlığı tercih eder. Bu nedenle İran hükümdarlığına Huşeng Şah getirilir.

Devler, Kahraman'ı kendilerine benzetip insanlardan intikam almak için besleyip büyütürler. Öyle ki Kahraman henüz altı yaşındayken dahi oldukça cesur ve güçlü biri olur. Kılıç, gürz, ok ve kalkan gibi savaş aletlerini ustaca kullanmayı öğrenir. On dört yaşına geldiğinde ise ne filler ne ejderhalar ne de devler onunla başa çıkar. Bir müddet sonra kendisinin insan soyundan geldiğini öğrenen Kahraman devlere karşı öfke duyar ve devlerin yanından ayrılır. Kahraman yalnız başına gezerken Hindistan seferine çıkan Huşeng Şah'ın ordusuyla karşılaşır ve askerlerle cenge tutuşur. Birçok askeri öldüren Kahraman nihayet Kahtaran'la savaşımaya başlar ve Kahraman ile baş edemeyeceklerini anlayan askerler onunla konuşma yolunu seçer. Kahraman'ın Tahmürad'ın oğlu ve Kahtaran'ın amcasının oğlu olduğu anlaşılır. Bunun üzerine Kahraman, Huşeng Şah'ın ordusuna katılır ve Hindistan'a doğru yola çıkarlar.

Hint seferi sırasında, ordu Umman Denizi'nin kıyısında konaklarken denizden altı ayaklı, dört gözlü, tek boynuzlu bir canavar çıkar ve Huşeng Şah'ın ordusuna büyük zararlar verir. Kahraman tek başına canavarı alt ederek onu kendine binek yapar. Hint ordusuyla yapılan savaşta büyük yararlılıklar gösteren Kahraman, Hint padişahının yenilmez bir savaşçı olan kızı Serv-i Hıraman'a gönlünü kaptırır. Huşeng Şah, Kahraman ve zeki adamı Gerden-keşan sayesinde Hint seferinde başarılı olur. Bu vesileyle Hindistan hükümdarı Ray-ı Hind'in yenilmez kızı Serv-i Hıraman ile Kahraman nişanlanırlar.

Bir süre sonra Serv-i Hıraman ve Huşeng Şah'ın başkumandanı Behram'ın annesi devler tarafından kaçırlır. Bu sebeple tekrar bir maceraya atılan Kahraman bütün savaşlardan galibiyetle çıkar. Kral Karun'un tılsımını elde etmeye ve kaçırılmış olan nişanlısı Serv-i Hıraman ile Behram'ın annesini kurtarmaya muvaffak olur. Nihayet İran'a dönen Kahraman, Serv-i Hıraman ile evlenir ve ölen Huşeng Şah'ın yerine geçer.

4. Eserin Nüshaları

4.1. İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: Hikāye-i Kahramān adıyla kayıtlıdır. Arşiv numarası: E.H. 1660. Aharlı kâğıt, 212x150 mm, 106 yapraktan oluşmaktadır. Her sayfa 13 satırdan oluşmaktadır. 955/1548'de kopya edilmiştir.³

4.2. İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: Hikāye-i Kahramān adıyla kayıtlıdır. Demirbaş numarası: H.1615. Aharlı kâğıt, 212x155 mm, 269

³ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/hikaye-i-kahraman/117028>

yapraktan oluşmaktadır. Her sayfa 17 satır nesihle yazılmıştır. Katalog bilgilerine göre 1039/1629'da kopyalanmıştır.⁴

4.3. İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: Hikāye-i Kahramān adıyla kayıtlıdır. H.1618, Arşiv numaralı nüshadır. Eserin üçüncü cildi olduğu kaydı vardır. Aharlı kâğıt, 205x140 mm, 167 yapraktan oluşmaktadır. Her sayfa 17 satır talik kırması ile yazılmıştır. Katalog bilgilerine göre 1610-11'de kopyalanmıştır.⁵

4.4. İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: Hikāye-i Kahramān Şāh veya Kahramān Kātil adıyla kayıtlıdır. Arşiv numarası: H:1619, Katalogda eserin üçüncü cildi olduğunun anlaşıldığı belirtilmektedir. Nüsha'nın başı eksik ve yırtıktır. Aharlı kâğıt, 205x145 mm, 132 yapraktan oluşmaktadır. Her sayfa dīvanī kırması 13 satırdan oluşmaktadır. 1039/1629-30'da kopya edilmiştir.⁶

4.5. Milli Kütüphane Nüshası: Kitāb-ı Kahramān adıyla kayıtlıdır. Yer numarası: 6 Mil Yz B 1154, DVD No: 2175. Katalogda eserin tek cilt olduğu bildirilmiştir. Abadi kâğıt, 126 yapraktan oluşmaktadır. Her sayfa nestalik 21 satırdan oluşmaktadır.⁷

4.6. Milli Kütüphane Nüshası: Hikāye-i Tercüme-i Kahramān Kātil adıyla kayıtlıdır. Arşiv numarası: 06 Mil EHT A 2236. Mehmed Emin Yümnü el-Süleymaniyyevî tarafından, 1285/1868-9 tercüme edilmiştir. 136 yaprak, serlevha ve cetvellidir, dış kapakları yoktur.⁸

4.7. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Koleksiyonu Nüshası: Kahramannāme adıyla kayıtlıdır. Arşiv numarası: 34 Ae Tarih 476. 286x198mm, Sırtı ve etrafı meşin, soğuk şemseli 119 yaprak ve nesih 20 satırdır.⁹

4.8. Kütahya Vahit Paşa İl Halk Kütüphanesi Nüshası: Hikāyat-ı Kahramān adıyla kayıtlıdır. Arşiv numarası 1293'tür, 205x155mm, 89 yapraktan oluşmaktadır.¹⁰

4.9. Fransa Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: Dāstān-ı Kahramān Kātil adıyla kayıtlıdır. Arşiv No: Gaulmin/Regius, 1447. 200x150mm, 210 yaprak, yazı türü nestaliktir.¹¹

4.10. Fransa Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: Dāstān-ı Kahramān Kātil, Arşiv No: Gaulmin/Regius, 1448. İstinsah Tarihi 1008/1599. 205x150mm, 216 yaprak, yazı türü nesihdir.¹²

4.11. Fransa Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: *Kissa-i Kahramān Kātil ve Pehlivan-ı Akil*, Arşiv No: Gaulmin. İstinsah Tarihi 1042/1632. 200x145mm, 305 yaprak, yazı türü nesihdir.¹³

4.12. Fransa Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: *Dastan-ı Kahramān Kātil ve Pehlivan-ı Akil*, Arşiv No: Decambray/Gaulmin. Müstensih: Ali b. Abdullāh. İstinsah Tarihi 905/1499-1500 (?), 190x120mm, 262 yaprak, yazı türü nesihdir.¹⁴

Bu nüsha, bizim de üzerinde çalıştığımız nüshadır. Katalog bilgilerinin yanlış girildiği düşünülmektedir.

⁴ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/hikaye-i-kahraman/117029>

⁵ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/hikaye-i-kahraman/117032>

⁶ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/hikaye-i-kahraman-sah-veya-kahraman-katil/117035>

⁷ <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/manuscripts/catalog/details/405457?SearchType=1>

⁸ <https://kasif.mkutup.gov.tr/SonucDetay.aspx?MakId=1096699>

⁹ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/kahramanname/191831>

¹⁰ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/hikayat-i-kahraman/153501>

¹¹ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/dastan-i-kahraman-katil/92991> (27.03.2020)

¹² <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/dastan-i-kahraman-katil/92987> (27.03.2020)

¹³ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/kissa-i-kahraman-katil-ve-pehlivan-i-akil/93116> (27.03.2020)

¹⁴ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/kissa-i-kahraman-katil-ve-pehlivan-i-akil/93119> (27.03.2020)

4.13. Avusturya, Avusturya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: *Hikāye-i Kahramān Kātil*, Arşiv No: A.Far. 222 c (178), 127x101mm, 7 yaprak, her sayfa 9 satır, yazı türü nesihattir.¹⁵

4.14. Kazan-Tataristan, Galimcan İbrahimov Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları Enstitüsü Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: *Kitāb-ı Kahramān*, Arşiv No: Kol. 39 Liste. 1/3497, 271 yapraktır.¹⁶

4.15. Bosna-Hersek, Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: *Hikāye-i Kahramān*, Arşiv No: 3543. Müstensih: Pehlivan-zāde İbrahim b. Ahmed, İstinsah Tarihi 1191/1778, 220x158mm, 34 yaprak, her sayfa 21 satır, yazı türü taliktir.¹⁷

4.16. Bosna-Hersek, Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: *Hikāye-i Kahramān Şāh*, Arşiv No: 5580. 205x 145mm, 60 yaprak, her sayfa 15 satır, yazı türü taliktir.¹⁸

4.17. Bosna-Hersek, Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: *Kıssa-i Kahramān Kātil ve Pehlivan-ı Âkil*, Arşiv No: 2290. 202x143mm, 110 yaprak, her sayfa 11 satır, yazı türü nesihattir.¹⁹

4.18. Kahire-Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: *Dāstān-ı Kahramān Kātil*, Arşiv No: el-Kısas et-Timuriye 30. 269 yaprak, her sayfa 17 satırdır.²⁰

4.19. Avusturya, Dükalık Kütüphanesi Gotha Koleksiyonu Türkçe Yazmaları Nüshası: *Kahramān-nāme*, Arşiv No: Theil von pt. 70. Seetzen: Kah. 1198. 87 yaprak, her sayfa 25 satır, yazı türü nesihattir.²¹

4.20. Avusturya, Dükalık Kütüphanesi Gotha Koleksiyonu Türkçe Yazmaları Nüshası: *Kahramān-nāme*, Arşiv No: Theil von pt. 70. Seetzen: Kah. 1198. 19 yaprak, her sayfa 12 satır, yazı türü nestaliktir.²²

4.21. Avusturya, Dükalık Kütüphanesi Gotha Koleksiyonu Türkçe Yazmaları Nüshası: *Kahramān-nāme*, Avusturya, Arşiv No: Theil von pt. 70. Seetzen: Kah.1198. 30 yaprak, her sayfa 15 satır, yazı türü nesihattir.²³

4.22. Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: *Kıssa-i Kahramān Kātil ve Pehlivan-ı Âkil*, Arşiv No: Coisilin Saint-Germain-des-Pres, 456. İstinsah Tarihi 1123/1711. 200x150mm, 218 yaprak, yazı türü nesihattir.²⁴

4.23. Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu Nüshası: *Kıssa-i Kahramān Kātil ve Pehlivan-ı Âkil*, Arşiv No: Regius. Müstensih: Osman b. Abdullah. İstinsah Tarihi: 989/1581, 200x 150mm, 200 yaprak, yazı türü nesihattir.²⁵

Kahramān-nāme'nin nüsha sayısının bu kadar çok olması, esere değer verildiğinin ve çok okunan bir eser olduğunun göstergesi olarak kabul edilebilir.

5. Eser Üzerinde Yapılan Çalışmalar

5.1. Eserle ilgili ilk bilimsel çalışmayı Hikmet Günbattı Doç. Dr. Hasan KAVRUK'un danışmanlığında İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi

¹⁵ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/hikaye-i-kahraman-kat%EEl/94897> (27.03.2020)

¹⁶ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/kitab-i-kahraman/96908> (27.03.2020)

¹⁷ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/hikaye-i-kahraman/97980> (27.03.2020)

¹⁸ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/hikaye-i-kahraman-sah/98275> (27.03.2020)

¹⁹ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/kissa-i-kahraman-katil-ve-pehlivan-i-akil/98736> (27.03.2020)

²⁰ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/dastan-i-kahraman-katil/103288> (27.03.2020)

²¹ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/kahraman-name/107513> (27.03.2020)

²² <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/kahraman-name/107515> (27.03.2020)

²³ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/kahraman-name/107517> (27.03.2020)

²⁴ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/kissa-i-kahraman-katil-ve-pehlivan-i-akil/110721> (27.03.2020)

²⁵ <http://www.yazmalar.gov.tr/eser/kissa-i-kahraman-katil-ve-pehlivan-i-akil/114317> (27.03.2020)

Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak Kahramân-nâme (İnceleme-Metin) adıyla yapmıştır.

Günbattı (1998) çalışmasının ön sözünde; Eserin sağlıklı yazma nüshalarına ulaşamadığından dolayı, M. Emin Yümnî'nin Türkçeye kazandırdığı ve Tercüme-i Hikâye-i Kahramân-ı Kâtil adıyla, 1285 tarihli taş baskıyı esas aldığını söylemektedir. Çalışmanın giriş ve iki bölümden oluştuğunu, girişte genel olarak hikâye üzerinde durulduğunu, klasik edebiyatımızda hikâyenin ne olduğuna dair muhtasar bilgiler verildiğini belirtmiştir. Birinci bölümde Kahraman-nâme'nin tahliline yer vermiştir. Eserin kimliği, özet, vak'a ve ilham kaynağı olaylar, bakış açısı ve anlatıcı, zaman, mekân, tasvir, motifler incelendikten sonra, kısaca dil ve üslup özellikleri açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde Kahraman-nâme'nin çeviri yazısı verilmiş, sonuç ve bibliyografya ile çalışma tamamlanmıştır.

5.2. Eserle ilgili ikinci bilimsel çalışmayı Gökçe Bulut Prof. Dr. Zuhâl Kültürâl'in danışmanlığında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak Kısâ-ı Kahraman-ı Kâtil (Vr.41-80 İnceleme-Metin-Dizin) adıyla yapmıştır.

Bulut (2016) çalışmasının ön sözünde; çalışmada esas alınan nüshanın Bibliothèque Nationale de France'da Türkçe yazmalar bölümünde 344 numarada kayıtlı olan ve hat sanatkârı Ali İbn 'Abdullah tarafından H. 905 (M. 1499) yılında istinsah edilen nüsha olduğunu belirtmiştir. Çalışmayı eserin 41-80 yaprakları üzerinde yapmıştır.

Çalışma; inceleme, metin, dizin ve tıpkıbasım bölümlerinden oluşmuştur. İnceleme bölümünde Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler, nüsha özellikleri ve kahraman-nâmeler hakkında bilgi verilip metnin gramer incelemesi yapılmıştır.

Metin bölümünde, eser çeviri yazıya aktarılmış ve sayfa numaraları metin üzerinde gösterilmiştir. Dizin bölümünde kelimeler alfabetik sıra ile dizilmiştir. Çalışmanın sonuna, esas alınan nüshanın tıpkıbasımı konulmuştur.

5.3. Eserle ilgili üçüncü bilimsel çalışmayı İmran İpek, Dr. Öğr. Üyesi Ramazan Bardakçı'nın danışmanlığında Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak Paris Bibliotheque Nationale Supp. Turc. 344'te Kayıtlı Bir Kahramân-Nâme Örneği: Kısâ-ı Kahramân-ı Kâtil (İnceleme-Metin) adıyla yapmıştır.

İpek (2018) çalışmasının ön sözünde; Paris Bibliotheque Nationale Supp. Turc 344 numarada kayıtlı olan '*Kahramân-nâme/Kısâ-i Kahramân-ı Kâtil*' adlı mensûr hikâyeyi inceleyerek hikâyenin bütünü hakkında bir değerlendirme yapmış, çalışma; Giriş, İki Bölüm, Sonuç'tan oluşmuştur.

Giriş bölümünde, hikâyenin tanımı ve tasnifi yapılarak edebiyat tarihindeki önemine değinilmiş ve hikâye türü tanıtılmıştır. Birinci bölümde çalışmaya konu olan Paris Bibliotheque Nationale Supp. Turc 344 numarada kayıtlı olan '*Kahramân- nâme / Kısâ-i Kahramân-ı Kâtil*' adlı hikâye; *Kısâ-i Kahramân-ı Kâtil'in Tanıtımı, Kahramân-ı Kâtil Hikâyesinin Modern Hikâye Teknikleri Açısından İncelenmesi ve Kahramân-ı Kâtil Hikâyesinin Kahraman'ın Sonsuz Yolculuğu Kitabı Bağlamında İncelenmesi* olmak üzere üç başlıkta incelenmiştir. Eserin tanıtımının yapıldığı başlıkta; Kahramân-nâme hikâyesinin tarihî gelişimi, hikâyenin nüsha tavsifi, tertibi, müellifi, tertip tarihi, içerik, dil ve üslubu hakkında genel bilgiler verilmiş, Kahramân-ı Kâtil Hikâyesinin Modern Teknikler Açısından İncelenmesi başlığında; Kahraman'ın yolculuğu esnasında karşılaştığı olaylar, zaman mefhumu, şahıslar, olağanüstü varlıklar ve uğradığı gizemli mekânlar modern teknikler açısından ele alınmıştır.

Joseph Campell'ın eserinden yola çıkılarak hikâye kahramanının yaşadığı değişimler Maceraya Davet, Erginlenme, Dönüş alt başlıklarında değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde, metnin çeviri yazısı verilerek, sonuç bölümünde ise hikâyenin genel değerlendirilmesi yapılmıştır.

5.4. Eserle ilgili dördüncü bilimsel çalışmayı Selahattin Kızgınçelik, Prof. Dr. Zuhâl Kültürâl'in danışmanlığında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak Kıssa-ı Kahraman-ı Kâtil (Vr.1-40 İnceleme-Metin-Dizin) şeklinde yapmıştır.

Kızgınçelik (2019) çalışmasına *Kahraman-nâme'nin* Bibliotheque Nationale de France'da Türkçe Yazmalar Bölümü'nde 344 numaradaki nüshasının 1-40. varaklarını esas almıştır. Tez; inceleme, metin, dizin ve tıpkıbasımdan oluşmaktadır. İnceleme bölümünde Eski Türk edebiyatında mensur hikâyeler, *Kahraman-nâme*, *Kahraman-nâme* nüshaları, incelenen nüshanın ve eserin gramer özellikleri verilmiştir. Gramer bölümünde metnin yazım, ses bilgisi ve şekil bilgisi özellikleri ele alınmıştır. Yazım özelliklerinde seslerin ve kelimelerin Arap ve Latin harfli şekilleri verilerek eser, ses bilgisi ve şekil bilgisi açısından incelenmiştir.

Tezin metin bölümünde, eser çeviri yazıya aktarılmıştır. Tezin dizin bölümünde sözlük değeri olan her kelime madde başı olarak alınarak alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Çalışmanın tıpkıbasımı tezin sonuna eklenmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada ayrıntılı bir nüsha taraması yapılmış, elde edilen bilgiler çerçevesinde - istinsah tarihleri de dikkate alındığında- müellif nüshasına en yakın ve en eski nüshanın Paris Bibliotheque Nationale (Supp. 344) nüshası olduğu tespit edilmiştir.

Eserin müellifi ile ilgili daha önce yapılan değerlendirmeler göz önünde bulundurulup, elde edilen veriler ışığında eserin müellifinin Ebu Tâhir Mûsâ et-Tarsusî olduğu düşünülmektedir. Üzerinde çalıştığımız nüshanın müellif nüshası olmadığı mütercim nüshası olduğu görülmüştür. Eserin müterciminin ise edebî literatürde ismi ve memleketi yaygın yanlış olarak bilinen Firdevsî-i Rûmî olduğu kanaatine varılmıştır. Firdevsî-i Rûmî'nin gerçek isminin Orhan olduğu memleketinin de Balıkesir olduğu ortaya konmuştur.

Eserin yazılış tarihi metnin içinde açıkça belirtilmesine rağmen *vakti'd-duhâ yeom 19 fî-muħarremi'l-ħarâm 955 (261b/4)* Eser üzerinde yapılan bütün çalışmalarda²⁶ eserin yazılış tarihinin (905) olarak yanlış verildiği tespit edilmiştir.

SUMMARY

The aim of the present study is to assess the Paris Bibliotheque Nationale (Supp. 344) copy of Kitâbu Kıssa-ı Kahramân-ı Kâtil. The first translation of Kahraman-name, which was brought to Turkish literature through translation from Persian literature, was made in the 16th century. The work starts and ends with a poetic pray. Within the work, which was written as vowel pointed naskh calligraphy, the titles were indicated with red and black ink. The piece of work, containing eleven lines except for the prose parts, has twelve lines in some of the pages. There is density of Arabic, Persian words and compounds in the description and poetic parts, which are normally seen in especially introduction parts of poetic and prose works. However, as a whole, the work includes the language features of Old Anatolian Turkish, is close to the local language, was written with a plain and comprehensible language consisting archaic words as well. Idioms, local sayings and proverbs were occasionally utilized, and also a narrative with dialogue was preferred in the work.

²⁶ Bulut, Gökçe (2016).

The plot of the Kahraman-name including mythology, religion, love, heroism is as follows: Giants get ideas from the Satan to take revenge on the mankind. They kidnap 3-year old Kahraman who is the son of Tahmurad, the shah of Iran, and then they take him to the Heyhat sahara at the skirts of the mount Kaf. The giants liken Kahraman to themselves, feed and raise him to take revenge on people. During this process, Kahraman learns to use war weapons and no one can stand against him anymore. After a while, he learns that he is a human descendant, which makes him very angry with the giants and he leaves them. While travelling alone, he encounters the army of Husheng Shah and fight against them. Realizing that they cannot cope with the hero, the soldiers choose the way to talk to him. It is understood that Kahraman was the son of Tahmūrād and the uncle of Kahtaran. Upon this, Kahraman joined the army of Husheng Shah and they set off towards India. Kahraman, who showed great benefits in the war with the Indian army, falls in love with the daughter of the Indian sultan, Servi Hiranman, who is an invincible warrior. Husheng Shah succeeds in the Indian campaign thanks to the hero and intelligent man Gerden-keşan. On this occasion, Kahraman is engaged with Servi-Hirman, the invincible daughter of Ray-ı Hind (the ruler of India). After a while, the mother of Servi Hiranman and Husheng Shah's chief commander, Behram, was abducted by the giants. Therefore, Kahraman, who is on an adventure again, comes out of all wars. He finally returns to Iran and marries Serv-i Hiranman and replaces the dead Husheng Shah.

The author of the Paris Bibliotheque Nationale (Supp. 344) copy of the work is Abu Tâhir Mûsâ et-Tarsusî, the translator Firdevsî-i Rûmî Balıkesirli Orhan, and the copiest is 'Ali bin' Abdullah. The copy date is 955/1548 Muharram / February-March, while the number of lines is 11, the number of foils is 261. As a result of the detailed copy scan, it was found that the work had a total of 23 copies in the countries including Turkey, France, Austria, Kazan-Tatarstan, Bosnia and Herzegovina and Egypt. Within the framework of the information obtained, it was evaluated that the closest and oldest copy to the author copy is the Paris Bibliotheque Nationale (Supp. 344) copy. Considering the previous evaluations about the author of the work, it is thought that the author of the work is Abu Tâhir Mûsâ et-Tarsusî based on the data obtained. Besides, it is concluded that the present copy is not a copy of the author but the translator.

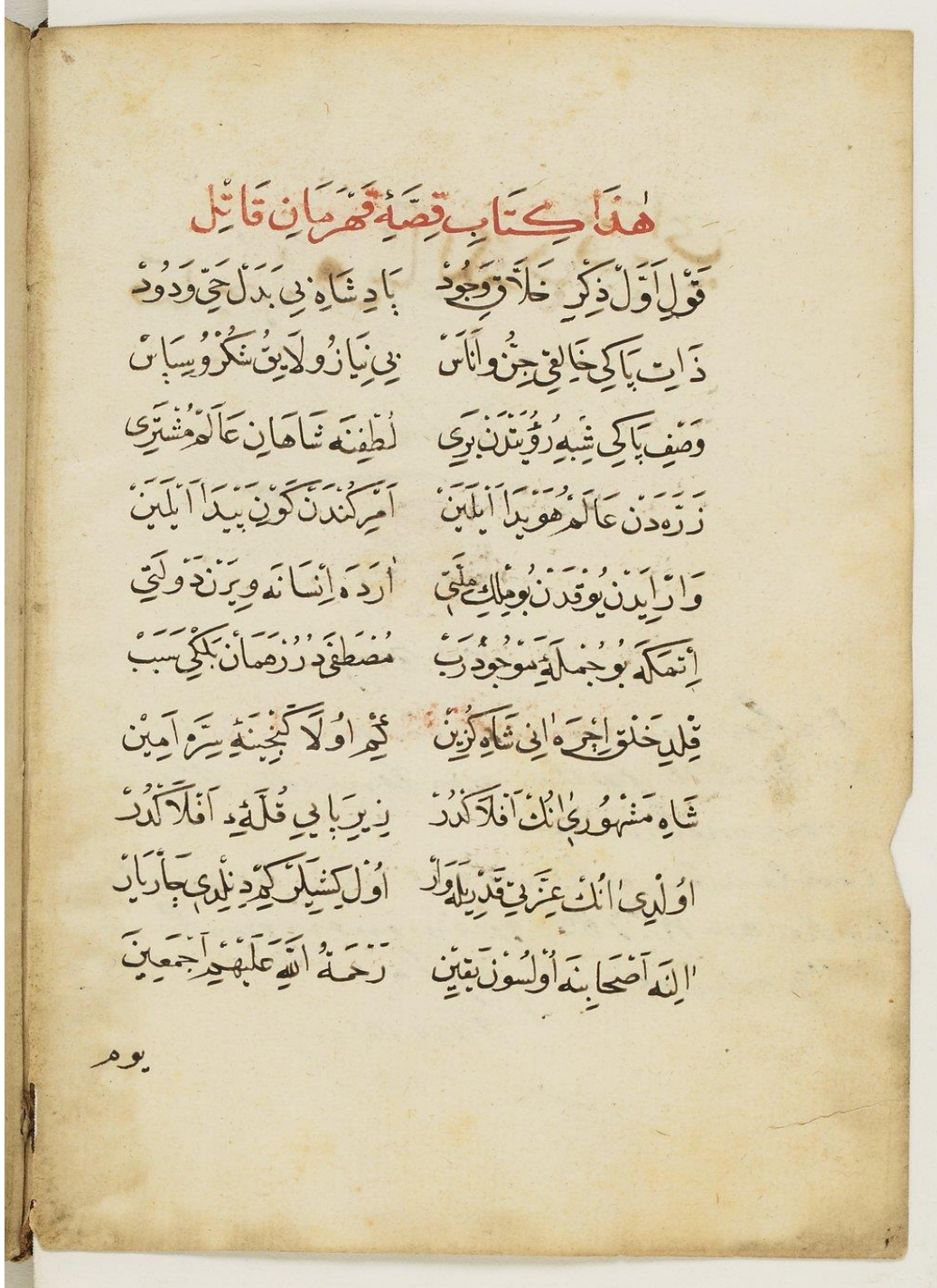
KAYNAKÇA

- Akar, A. (2012). *Türk dili tarihi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Albayrak, N. (1994). Ebû Müslim Destanı. *İslam ansiklopedisi* (C. 10, s. 195). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Babür, Y. (2013). *Firdevsi-i Rumi Süleymanname-i Kebir (6-7. Ciltler/inceleme-transkripsiyonlu metin)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erzincan Üniversitesi, Erzincan.
- Bilgegil, K. (1982). *Türkçe dilbilgisi*. İstanbul: Dergâh Yayınevi.
- Bloch, E. (1932). *Catalogue des Manuscrits Turcs, bibliothéque nationale*, Paris.
- Brendemoen, B. (1980). *Labiyal ünlü uyumunun gelişmesi üzerine bazı notlar, TM, XIX/1977-79*, s. 223-240.
- Bulut, G. (2016). *Kıssa-ı Kahraman-ı Kâtil (Vr. 41-80 inceleme-metin-dizin)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bulut, Y. (2009). *Kıssa-i Kıran-ı Habeşi giriş-tenkitli metin-dizin* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Coşar, A. M. (2010). Eski Anadolu Türkçesi üzerinde düşünce ve yorumlar. *Turkish Studies*, 5 (1), 246-262. doi: 10.7827/TurkishStudies.1241.
- Demir, N. (2004). *Eski Türkiye Türkçesinde tasvir fiilleri. Zeynep Korkmaz armağanı* (103-116). Ankara: TDK Yayınları.
- Deny, J. (1941). *Türk dili grameri (Osmanlı lehçesi)*, (A. Ulvi Elöve, Çev.). İstanbul: Maarif Vekaleti.
- Devellioğlu, F. (1984). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, C. (1983). *Yeni tarama sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Direkci, B. (2011). *Cevâhir'ül-Me'ânî*. Konya: Palet Yayınları.
- Direkci, B. (2019). *Tûfînâme (giriş-tenkitli metin-sözlük-ıtkıbasım)*. Konya: Palet Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2004). *Başlangıçtan yirminci yüzyıla Türk dili tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Eren, H. (1999). *Türk dilinin etimolojik sözlüğü*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Ergin, M. (2003). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Gabain, A. Von. (1988). *Eski Türkçesinin grameri* (M. Akalın, Çev.). Ankara: TDK Yayınları.
- Gülsevin, G. & Boz, E. (2004). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Günbattu, H. (1998). *Kahramân-Nâme (inceleme-metin)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Malatya Üniversitesi, Malatya.
- İpek, İ. (2018). *Paris Bibliothéque Nationale Supp. Turc. 344'te kayıtlı bir Kahramân-Nâme örneği: Kıssa-i Kahramân-ı Kâtil (inceleme-metin)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Kahramân-Nâme (t.y.). <http://www.yazmalar.gov.tr>. Erişim tarihi: 10.11.2018/01.05.2020.
- Kahramân-Nâme (t.y.). <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b10318633d.r=kahraman?rk=21459;2>. Erişim tarihi: 26.03.2019.
- Karahisarlı, M. B. (1032). *Şemsüddin, Ahterî-i Kebîr*, İstanbul.
- Kâtip Çelebi. (1360-1362/1941-1943). *Keşfü'z-zünûn* (C. I-II) (Nşr. Şerafettin-Yaltkaya-Kilisi Rifat Bilge). İstanbul.
- Kavruk, H. (1998). *Eski Türk edebiyatında mensur hikâyeler*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Kızgınçelik, S. (2019). *Kıssa-ı Kahraman-ı Kâtil (Vr.1-40 inceleme-metin-dizin)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Köktekin, K. (2008). *Eski Anadolu Türkçesi*. Erzurum: Fenomen Yayınları.
- Menzel, T. (1964). Kahramân-nâme. *İslam ansiklopedisi* (C. 6, s. 88-89) İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Muallim, N. (1987). *Lugat-i Nâcî*, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Ölker, G. & Duyar H. (2013). *Se-Zebân/Şeyh Ahmed-i Antakî*, Konya: Palet Yayınları.

- Parlatır, İ. (2006). *Osmanlı Türkçesi sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Redhouse, S. J. W. (1996). *A Turkish and English lexicon*, Beirut.
- Steingass, F. (1998). *Persian-English dictionary*, Beirut.
- Şahin, H. (2003). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şemseddin, S. (2020). *Kâmûs-ı Türkî* (H. Duyar & M. Gülmez, Haz.). Konya: Palet Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1994). *Eski Türkiye Türkçesi (XV. Yüzyıl)*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Yastı, M. (2016). *Kitâb-ı tafşil-i tarîki'l-mukarrebîn ve sebîli'l-müttebi'in*. Konya: Palet Yayınları.
- Yastı M., Direkci B., Gülmez M. & Duyar H. (2020). *Fağfûr-nâme, Fağfûr-şâh ile Mâh-perî, inceleme, metin, sözlük, ekler dizini, tıpkıbasım*. Konya: Palet Yayınları.
- Yavuz, O. (1991). Türkçede kapalı e. *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, 6, 271-306.
- Yümni, M. E. (2014). *Tercüme-i Kahraman Katil* (İ. Toprak, Haz.). İstanbul: Büyüyenay Yayınları.

EKLER

Kitâbu Kıssa-ı Kahramân-ı Kâtil'in Paris Bibliotheque Nationale (Supp. 344) Nüshası Tıpkıbasım Örnekleri

2

یومِ محشرده اولوزولن بول **تایج اولاد اصحابی رسول**
 اول قوله ایله عنایت پادشاه **مضطفی قویله وار ش اوله راه**
 بالاهی لطفک ایله دهفتا **کیم قله بیره شفاعت مضطفا**
 یخه جمله سودن اولدی زان **وای اگر ارمه لطفکدن لمان**
 بحر لطفک نی نه ایندرسنک **دایما ایشک عنایتد رسنک**
 اومروز مقبولده سن جان سن **عقودده سن جمله عصیان سن**
 ایله امید من و این عدم **مضطفی بوزی صوبه قل کر**

دیباچه داستان تهرمان قاتل

ابتدا سوزکه بسم الله اوله **لاجرم ویرور صفاجار دله**
 اول موزک سوزی درجه انز **دکلین الوزیصین محضر**
 سوزکه جاندن سوزکه کلور **دکلینلر شوقله معور اوله**

زِيرَهُ سُوْرَكَ اَصْلَ شَوْوُلُوْرَ اَنْزَلْ
 اَهْلَ شَوْوَقَهْ اَوْلَمَزْ اَخْرَبِدَلْ
 سُوْرِدِ مَكْدَنْ شِمْدِي بُوْدَرْ اَدْ
 تَاكِمِ اَوْلَمَزْ قَهْمَرِي اَنْدَنْ قِصَهْ يَادْ
 اَوْلَدَرْ زَصَاحِبِ قِرْنِكِ اَوْوَلِي
 هَر كَلَنْدَرْ دِيْدَلَرْ اَكَهْ بَلِي
 اَدْمِي اَصْلِنْدَهْ اَوْلَدَرْ اَبْتِدَا
 كِيْمِ جِهَانِكِرْ اَكَهْ وِيْرِدْ خُذَا
 بَا قِيْلَرْ اَنُوْكَ بُوْلِنْ كُوْرْدَلَرْ
 قَهْمَرَانِكِ جِيغِرِنْ اَزْ لِيْدَلَرْ
 هَر يِرِي اَزْ لِيْكَنْ اَلْدِي حِصَهْ سِيْنِ
 يِرِي كَلَسَهْ ذِكْرِيْنِ وُزْ قِصَهْ سِيْنِ
 سَا مَرْ سَمَّ زَالْ هَمْ اَوْ اَسْيَابْ
 اَنْدَنْ اَوْلِيْدَلَرْ قَهْمَرِ اَهْلِ نِصَابْ
 دِيْكَلَهْ اِيْمْدِي كَلْ جِهَانِكِرْ دِنْ كَلَامْ
 وِيْرْ صَلُوْا نِ مِضْطَفِيْ يَهْ وَاَلْسَلَامْ

كَلَامِ حِكَايَتِ قَهْمَرَانِ قَاتِلِ

- رَاوِيَانِ نَوَارِيْنِخْ عَالَمْ وَنَا قِلَانِ سَرَكُزْ شِتْ بِنِي اَدَمْ •
- اَحْوَالِ جَرِيْحْ كَرْدُوْنْدَنْ • وَاَفْعَالِ دُنْيَايِ دُوْنْدَنْ •

اول

آنچه دایحی حال دستان اولس
 سرودن او غلی زمان اولس
 بیجه کرد ای رب قافه سفر
 کور سرد ز آنچه در لو خیر سفر
 سرگذشت قصه کردن کشان
 مرغ فرماز هفت بار ناه خوان
 وارد در بوجملدن چو قصه ز
 کیم اینور هر برین حصه ز
 قصه مقصود اولن حصه ز
 آرده لیکن بهانه قصه ز
 حصه نك اهلینه قلدیم قصه
 قصه دن تا کیم کوره لر حصه
 عاقل اولد ز کیم کورد و کندن
 ائمه ز نسبه طغیله خند
 کندویه باران نیک این قبول
 جهد ایدوب بوله رابو طغیله
 بخشه هر کورد و کینه طغیله
 اولد اوزن لایق لعن المین
 طغیله نندن کوکل باک اولس نك
 آدمی اولن خطر ناک اولس نك
 جهد و بن کند نصلک بورد
 قاجن اولاد ام اولن بی تصور

خاب غفلت

271
267.

خَاكِ بِاِصْحَابِ سِرِّ اَوْلَادِ	خَاكِ غَفَلَتِ اَلدِّي بِيْدِ اَوْلَادِ
فُوْرِيْلَايِيْنَ بُوْعَيْتِ اَشْفَالِدَنْ	تَاخْبِرْدَا اَز اَوْلَسِيْنَ اَسْرَارِدَنْ
جَانِ كُوْسْتَرِ اَشْيَا اَقْدَرِ اَشْيَانِ	يَا اَلْحِي بُوْهُوَادَنْ اَلْاَمَانِ
صَلَّهْ لُطْفِ اَللّٰهْ عَذَابِ اَرْدَنْ	دُوْرَانِهْ زَمْرِيْ اَبْرَارِدَنْ
مَنْظَرِيْ لَوْلَا اِهَادِيْ سُبُلِ	سَرُوْسَرْدَا اِرْسَالَا اِرْ رُسُلِ
اَفْتَابِ هَرْدُوْعَا اَلْمُصْطَفَا	مَنْحَرِ سَرَجَبِلِ جَمَلِهْ اَنْبِيَا
اَيْلَمَهْ مَحْرُوْمِيْتِ يَا جَلِيْلِ	شَفَقَتْ دَرِيَايِ اَوْلَادِنِ سَبِيْلِ
بَا اَلْحِي لُطْفِكِيْ فِلْ عَدْرُوْ خَوَا	كِرْجِهْ جُوْرِيْزِ نَزْدَهْ غَضِيَا زِ كِنَا
اَوْلَدِدْ مَقْصُوْدَا دُوْ اَهْدَنْ	اِنَّهْ مَحْرُوْمِ اَوْلِ اَوْلُوْدِ كَاهِدَنْ
اَوْلُوْزَا اَوْ كَلَهْ اَنْعَامِهْ مَحَلِ	يُوْقَدُّرْ نَزْدَهْ اَعْلَمِ وَاَعْمَلِ
وَارِنَهْ بُوْغِيْنَهْ بَقْرِ كَمِيْسَكِ	يِيْلُوْدُّرْ اِلَّا كِهْ اَنْعَامِكِ نَكِ

وَأَرْمَزُ بِوَعْدِ عَمْرِؤِ بَرِّ وَرَدِّكَازِ جَمَلُهُ عَلَيَّ دَفْتَرِيهِ نَشَارِ
 رَحْمَتِي أَوْلَ كَسْبِي حَمْدُكَ قَازِنُهُ فَاتِحُهُ أَوْقَبُهُ بُونِي يَازِنُهُ
 عَزَّتْكَ حَتَّى جَوْنِ أَرَبِّ لَأَنَامِ أَخْرِي خَيْرُكَ إِلَهُ تَعَالَى

تمت هذه النسخة الشريف بعون الملك اللطيف من يد الضعيف الخفيف
 المتخبط ٢١٩٢ رحمة الله تعالى على بن عبادة وقت الضحى
 يوم ٢١٩ محرم الحرام ٩٥٥ هـ غفر الله ولو الربة وجميع
 المسلمين والمسلمات والمؤمنين والمؤمنات منهم والاموال على الأبرار

